

UZASADNIENIE

WYROKU W CAŁOŚCI

Decyzją z 24.08.2020 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych II Oddział w Ł. odmówił M. S. prawa do renty rodzinnej po zmarłym 1.06.2020 r. mężu S. S. uznając, że wnioskodawczyni nie spełniła żadnego z warunków wynikających z art. 70 ustawy z 17.12.1998 r. o emeryturach i rentach z FUS (t.j. Dz.U. z 2020 r., poz. 53 ze zm.) (decyzja w aktach ZUS).

Uznając powyższą decyzję za krzywdzącą wnioskodawczyni, reprezentowana przez adwokata, złożyła od niej odwołanie, wnosząc o jej zmianę poprzez przyznanie prawa do renty rodzinnej po zmarłym 1.06.2020 r. mężu S. S. oraz o zasądzenie od pozwanego kosztów zastępstwa adwokackiego według norm prawem przepisanych. Odwołująca argumentowała, że sprawuje pieczę nad dzieckiem całkowicie niezdolnym do pracy, uprawnionym do renty rodzinnej po zmarłym S. S. tj. nad córką W. D..

(odwołanie k. 3-4)

W odpowiedzi na odwołanie ZUS II Oddział w Ł. wniósł o jego oddalenie, podtrzymując dotychczasowe stanowisko w sprawie.

(odповідь na odwołanie k. 9)

Na rozprawie bezpośrednio poprzedzającej wydanie wyroku pełnomocnik wnioskodawczyni poparł odwołanie, wnioskodawczyni oświadczyła, że jej córka W. D. jest w sądzie, ale nie chce przystąpić do postępowania w charakterze zainteresowanej i nie będzie wchodziła na salę, a pełnomocnik ZUS wniósł o oddalenie odwołania.

(e-prot. z 17.03.2021 r.: 00:00:25)

Sąd Okręgowy ustalił, co następuje:

Odwołująca - M. S., urodzona (...), ma obecnie 43 lata. M. S. była żoną zmarłego w dn. 1.06.2020 r. S. S..

(okoliczności niesporne)

S. S. był ojczymem córki wnioskodawczyni - W. D., urodzonej (...), która jest już osobą pełnoletnią, obecnie ma 20 lat.

(okoliczności niesporne)

W. D. jest na mocy decyzji z 24.08.2020 r. uprawniona do renty rodzinnej po zmarłym ojczymie S. S., a ponadto jest uprawniona do renty socjalnej wobec uznania jej za całkowicie niezdolną do pracy do 31.01.2022 r. w związku ze stwierdzeniem, że niezdolność ta istnieje od dzieciństwa.

(okoliczności niesporne, a nadto decyzja k. 6, orzeczenie Lekarza Orzecznika ZUS z 10.01.2020 r. k. 8)

W. D. zamieszkuje razem z wnioskodawczynią. Nie jest osobą ubezwłasnowolnioną. Aktualnie jest słuchaczką policealnego studium, w którym pobiera naukę w zawodzie technika dentystycznego. Do czasu wprowadzenia nauczania zdalnego w związku z pandemią covid-19, W. D. brała udział w zajęciach, na które najczęściej dowoziła ją wnioskodawczyni.

W. D. jest w stanie samodzielnie poruszać się po mieście, jeśli ktoś jej pokaże gdzie ma jechać. Jest samodzielna jeśli chodzi o posiłki czy higienę osobistą, a także potrafi samodzielnie zrobić zakupy w sklepie znajdującym się w pobliżu jej domu. Do oddalonych od miejsca zamieszkania sklepów, czy galerii woli jednak chodzić razem z wnioskodawczynią.

W. D. nigdy sama nie załatwiała spraw w urzędzie. Ma również problemy z nawiązaniem kontaktów z rówieśnikami.

(zeznania wnioskodawczyni e-prot. z 17.03.2021 r: 00:05:46)

Sąd Okręgowy zważył, co następuje

Odwołanie podlega oddaleniu.

Zgodnie z art. 70 ust. 1 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (t.j. Dz. U. 2021 r., poz. 291 ze zm.) wdowa ma prawo do renty rodzinnej, jeżeli:

1) w chwili śmierci męża osiągnęła wiek 50 lat lub była niezdolna do pracy albo

2) wychowuje co najmniej jedno z dzieci, wnuków lub rodzeństwa uprawnione do renty rodzinnej po zmarłym mężu, które nie osiągnęło 16 lat, a jeżeli kształci się w szkole - 18 lat życia, lub jeżeli sprawuje pieczę nad dzieckiem całkowicie niezdolnym do pracy oraz do samodzielnej egzystencji lub całkowicie niezdolnym do pracy, uprawnionym do renty rodzinnej.

W realiach niniejszej sprawy istota sporu sprowadza się do oceny spełnienia przez wnioskodawczynię ww. warunków, określonych w art. 70 ust. 1 pkt 2 ustawy emerytalnej.

W ocenie Sądu należy zgodzić się z pozwanym, że skarżąca nie spełnia również przesłanek z art. 70 ust. 1 pkt 2 w/w ustawy. W szczególności dla oceny zasadności odwołania konieczne było dokonanie analizy prawnej zwrotu „jeżeli sprawuje pieczę nad dzieckiem całkowicie niezdolnym do pracy oraz do samodzielnej egzystencji lub całkowicie niezdolnym do pracy, uprawnionym do renty rodzinnej”.

Sąd zważył, że przepisy ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych nie definiują pojęcia „dziecko”. Należy także wskazać, że termin „dziecko” w języku prawniczym nie jest pojęciem jednoznacznym, ani też nie jest jednorodną kategorią prawną. Termin „dziecko” odnosi się do pewnego okresu życia człowieka oraz stanu niedojrzałości fizycznej, psychicznej i umysłowej ze względu na które wymaga szczególnej opieki i troski, w tym właściwej ochrony prawnej. Opiekun dziecka z jednej strony odpowiada za niego prawnie, natomiast z drugiej ma obowiązek zapewniać mu materialną, a także psychiczną opiekę. Prawo i obowiązek do sprawowania tak pojmowanej opieki przysługuje w pierwszej kolejności biologicznym rodzicom dziecka.

Prawa dziecka na płaszczyźnie międzynarodowej poruszone są przede wszystkim w Konwencji o prawach dziecka przyjętej przez Zgromadzenie Ogólne Narodów Zjednoczonych dnia 20 listopada 1989 r. (Dz. U. z dnia 23 grudnia 1991 r.). W rozumieniu tej Konwencji termin "dziecko" oznacza każdą istotę ludzką w wieku poniżej osiemnastu lat, chyba że zgodnie z prawem odnoszącym się do dziecka uzyska ono wcześniej pełnoletność (art. 1 Konwencji).

Sąd zważył także, że w ramach prawa UE nie istnieje jedna formalna definicja „dziecka” określona w którymkolwiek z traktatów, prawodawstwie wtórnym lub w orzecznictwie. W zależności od kontekstu regulacyjnego definicja dziecka przybiera różne formy. Przykładowo w dyrektywie 94/33/WE w sprawie ochrony pracy osób młodych, która reguluje dostęp dzieci do formalnego zatrudnienia i warunki tego zatrudnienia w państwach członkowskich UE, rozróżnia się „młode osoby” (ogólny termin określający wszystkie osoby w wieku poniżej 18 lat), „młodocianych” (każda młoda osoba w wieku co najmniej 15 lat, ale poniżej 18 roku życia, która nie podlega już powszechnemu obowiązkowi szkolnemu) oraz „dzieci” (zdefiniowane jako osoby w wieku poniżej 15 lat – w większości objęte zakazem podejmowania formalnego zatrudnienia) (Dyrektywa Rady 94/33/WE z dnia 20 czerwca 1994 r. w sprawie ochrony pracy osób młodych, Dz.U. L 216 z 1994, art. 3). Według natomiast dyrektywy w sprawie zwalczania niegodziwego traktowania w celach seksualnych i wykorzystywania seksualnego dzieci oraz pornografii dziecięcej „dziecko” oznacza każdą osobę w wieku poniżej 18 lat (dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2011/92/UE z dnia 13 grudnia 2011 r. w sprawie zwalczania niegodziwego traktowania w celach seksualnych i wykorzystywania seksualnego dzieci oraz pornografii dziecięcej, zastępująca decyzję ramową Rady (...)/ (...), art. 2 lit.a).

Konwencja o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności sporządzona w R. w dniu 4.11.1950 r., która weszła w życie w Polsce w dniu 19.01.1993 r., nie zawiera definicji dziecka.

Europejski Trybunał Praw Człowieka w swoim orzecznictwie przyjął zaś definicję dziecka, zawartą w Konwencji o prawach dziecka, tj. osoby „w wieku poniżej 18 lat” (zob. np. sprawa G. przeciwko Turcji, skarga nr (...), wyrok z dnia 20 stycznia 2009 roku).

Również w ramach prawa Rady Europy w wiekszości instrumentów odnoszących się do dzieci przyjęto definicję dziecka z Konwencji o prawach dziecka. Przykłady obejmują art. 4 lit. d) Konwencji Rady Europy w sprawie działań przeciwko handlowi ludźmi (Konwencja Rady Europy w sprawie działań przeciwko handlowi ludźmi sporządzona w W. z 16 maja 2005 r., Dz.U. 2009 nr 20 poz. 107) lub art. 3 lit. a) Konwencji Rady Europy o ochronie dzieci przed seksualnym wykorzystywaniem i niegodziwym traktowaniem w celach seksualnych sporządzona w L. dnia 25 października 2007 r., Dz.U. 2015 poz. 608), bądź art. 1 pkt 1 Europejskiej konwencji o wykonywaniu praw dzieci (Dz.U. 2000 nr 107 poz. 1128).

Sąd zważył, że wszystkie państwa członkowskie UE i Rady Europy są stronami Konwencji o prawach dziecka i wobec tego konsekwentnie należy przyjąć, że Konwencja ta stała się punktem odniesienia dla kształtowania prawa europejskiego, dotyczącego praw dziecka. Na tejże definicji dziecka jest oparta Karta praw podstawowych Unii Europejskiej (KPP) (Dz.U.UE C z dnia 14 grudnia 2007 r.).

Szczególne miejsce Konwencja o prawach dziecka zawdzięcza przede wszystkim swojemu uniwersalistycznemu charakterowi, a także liczbie państw, które tenże akt prawa międzynarodowego ratyfikowały. Cytowany wyżej art. 1 Konwencji jest kompromisem, gdyż w jego rozumieniu dzieckiem jest istota ludzka w wieku poniżej osiemnastu lat, chyba że zgodnie z prawem odnoszącym się do dziecka uzyska ono wcześniej pełnoletność.

Polskie przepisy również nie dają jednorodnej definicji dziecka. W kodeksie cywilnym – głównym źródłem prawa cywilnego – nie ma definicji pojęcia „dziecko”. W art. 9 k.c. jest tylko ustanowione, że w razie urodzenia się dziecka domniemywa się, że przyszło ono na świat żywe. Kodeks cywilny posługuje się natomiast pojęciem małoletniego jako osoby, która nie osiągnęła 18. roku życia (art. 10 § 2 k.c.). Istotne znaczenie odgrywa tu także Kodeks rodzinny i opiekuńczy, stwarzający możliwość uzyskania pełnoletności przez dziecko przed ukończeniem 18. roku życia w przypadku, gdy zostanie zawarte małżeństwo. Przez zawarcie małżeństwa małoletnia uzyskuje zatem pełnoletność, a więc również pełną zdolność do czynności prawnych, przy czym nie traci jej nawet w przypadku unieważnienia małżeństwa. Stanowi to wyłom, gdyż w polskim prawie przyjęło się, że osiągnięcie pełnoletności wyznacza właśnie wiek 18 lat.

Obok kodeksu cywilnego w związku z kodeksem rodzinnym i opiekuńczym istotną definicję zawiera art. 2 ust. 1 ustawy z dnia 6 stycznia 2000 r. o Rzeczniku Praw Dziecka (t.j. Dz. U. z 2017 r. poz. 922), w świetle której dzieckiem jest każda istota ludzka od poczęcia do osiągnięcia pełnoletności. Jednakże, zdaniem Sądu Okręgowego, definicja dziecka zawarta w tej ustawie została stworzona tylko na potrzeby tej ustawy.

Przypomnieć także należy, że zgodnie z art. 68 ust. 1 ustawy emerytalnej dzieci własne, dzieci drugiego małżonka i dzieci przysposobione mają prawo do renty rodzinnej:

- 1) do ukończenia 16 lat;
- 2) do ukończenia nauki w szkole, jeżeli przekroczyły 16 lat życia, nie dłużej jednak niż do osiągnięcia 25. lat życia, albo
- 3) bez względu na wiek, jeżeli stały się całkowicie niezdolne do pracy oraz do samodzielnej egzystencji lub całkowicie niezdolne do pracy w okresie, o którym mowa w pkt 1 lub 2.

Stosownie do treści 68 ust. 2 ww. ustawy, jeżeli dziecko osiągnęło 25 lat życia, będąc na ostatnim roku studiów w szkole wyższej, prawo do renty rodzinnej przedłuża się do zakończenia tego roku studiów.

Z cytowanej regulacji normatywnej zawartej w art. 68 ustawy emerytalnej, wynika, że mowa jest o stopniu pokrewieństwa/ relacji w stosunku do osoby zmarłej - stąd ustawodawca wykracza poza 18 rok życia. W takim sensie córka czy syn zawsze pozostaną w relacji dziecko – rodzic niezależnie od wieku, co nie stanowi jednak o definicji dziecka.

Analizowany na gruncie niniejszej sprawy zapis w artykule 70 ust. 1 pkt 2 ustawy emerytalnej „jeżeli sprawuje pieczę nad dzieckiem całkowicie niezdolnym do pracy oraz do samodzielnej egzystencji lub całkowicie niezdolnym do pracy, uprawnionym do renty rodzinnej” umożliwia uwzględnienie dzieci pomiędzy 16 a 18 rokiem życia, które nie kontynuują nauki. Nie ma natomiast w omawianym przepisie mowy o sprawowaniu opieki nad osobą pełnoletnią.

Pieczą nad dzieckiem, do której nawiązuje art. 70 ust.1 pkt 2 ustawy emerytalnej, jest zgodnie z art. 96 k.r.o. jednym z przejawów władzy rodzicielskiej, która trwa do osiągnięcia przez dziecko pełnoletności. Po osiągnięciu przez dziecko 18 lat rodzice realizują natomiast obowiązek alimentacyjny do czasu usamodzielnienia się dziecka. Należy w tym miejscu podkreślić, że sprawowanie pieczy to wykonywanie faktyczne wykonywanie czynności wobec dziecka, kierowanie jego edukacją, czy rozwojem.

W niniejszej sprawie córka wnioskodawczyni jest osobą pełnoletnią - nie jest zatem dzieckiem w rozumieniu cytowanego wyżej art. 1 Konwencji o prawach dziecka z 20.11.1989 r. Ponadto z poczynionych w sprawie ustaleń wynika, że W. D. będąc osobą pełnoletnią nie jest ubezwłasnowolniona i sama o sobie decyduje, o czym świadczy chociażby to, że będąc w sądzie w terminie ostatniej rozprawy podjęła decyzję, że nie wejdzie na salę rozpraw i nie będzie brała udziału w charakterze zainteresowanej. W. D. nie spełnia zatem warunków dotyczących sprawowania pieczy nad dzieckiem w rozumieniu art. 96 k.r.o., który dotyczy wykonywania nad niepełnoletnim dzieckiem przez rodzica czynności faktycznych związanych z opieką i wychowaniem.

Mając na uwadze powyższe Sąd stwierdził, że wnioskodawczyni, wbrew argumentacji zawartej w odwołaniu, nie wykazała by spełniła warunki do przyznania renty rodzinnej po zmarłym mężu w rozumieniu art. 70 ust. 1 pkt 2 ustawy emerytalnej.

Wobec powyższego Sąd Okręgowy, na podstawie art. 477¹⁴ §1 k.p.c., oddalił odwołanie.

ZARZĄDZENIE

odpis wyroku z uzasadnieniem doręczyć pełn. wnioskodawczyni

A.P.